

Svatý Vojtěch (okolo 957–997), v

zahraničí známý spíše pod birmovacím jménem Adalbert, byl druhý pražský biskup. Pocházel z rodu Slavníkovců.

Vystupoval proti některým jevům v tehdejší společnosti, které se neslučovaly s církevním učením, zejména proti pohanství, obchodování s otroky, kněžskému manželství a velmi rozšířenému alkoholismu. Kromě toho se zasloužil o rozvoj domácího latinského písemnictví, zároveň však respektoval staroslověnskou kulturní tradici.

Je mimo jiné pokládán za autora nejstarších českých a polských duchovních písní, např. známé písně *Hospodine pomiluj ny*. Jeho působení bylo komplikováno krizí českého státu, která se mimo jiné projevovala i rostoucími spory mezi Přemyslovci a Slavníkovci.

Dvakrát pro spory s knížetem opustil zemi, druhý odchod, ke kterému došlo krátce před vyražděním Slavníkovců, mu zachránil život a ukázal se být definitivním. Byl zabit, když jako misionář působil na území pohanských Prusů, a je proto Římskokatolickou církví považován za mučedníka.

Vojtěch byl synem Slavníka, jehož rod sídlil v Libici nad Cidlinou. Přesné datum jeho narození není známo, stalo se tak pravděpodobně mezi léty 955–957. Měl 5 sourozenců. Základní vzdělání Vojtěchovi zprostředkovali kněží z Libice. Ve studiu pokračoval v Magdeburku, kde jako nadaný žák působil devět let (972–981). 19. února 982 byl magdeburským arcibiskupem Adalbertem a za účasti Boleslava II. v Levém Hradci birmován. Také zde získal první stupeň vyššího kněžského svěcení – podjáhentství. Po návratu do Prahy se stal pomocníkem prvního českého biskupa Dětmara; po jeho smrti se Vojtěch stal druhým pražským biskupem. Jeho investitura proběhla ve Veroně císařem (Ota II.). Biskupské svěcení mu poté udělil metropolita Willigis.

Nový biskup byl odhodlaným šířitelem křesťanské víry. V převážně pohanských krajích – v Čechách, na Moravě a v Uhrách – se snažil vymýtit největší nešvary tehdejší společnosti, zejména obchod s otroky, mnohoženství a alkoholismus. Jeho radikální pokusy o očistu věřících v diecézi však narazily na zažitě stereotypy. Po pěti letech v úřadu Vojtěch v roce 988 znechuceně opustil Prahu a odcestoval společně s bratrem Radimem k papeži Janu XV. Z Říma odešli do kláštera Monte Cassino, později do řeckého kláštera ve Valle Luca a nakonec do reformního benediktinského kláštera na římském Aventinu. Zde s podporou papeže složil 17. dubna 990 řeholní slib.

Odchod biskupa z jeho působiště nebyl pro české knížectví dobrou vizitkou. Proto český kníže Boleslav II. vyslal poselstvo, které mělo Vojtěcha přesvědčit k návratu. Ten žádosti v roce 992 vyhověl. Do Prahy s sebou přivedl skupinu italských mnichů a pro ně založil Břevnovský klášter, který byl jako první mužský klášter v Čechách vysvěcen 14. ledna 993. Poměry v českém knížectví se však od Vojtěchova odchodu nijak nezměnily, proto se roku 994 rozhodl opustit svůj úřad podruhé. Vyraždění slavníkovského rodu, ke kterému došlo o rok později, bylo hlavním důvodem, proč byl tento druhý odchod definitivní. V roce 996 se ještě pokoušel dohodnout na podmínkách opětového návratu, tyto snahy však vyzněly naprázdno.

Po vyraždění Slavníkovců Vojtěch pobýval v klášteře sv. Alexia na Aventinu, později se odebral do Polska ke knížeti Boleslavu Chrabrému s cílem podniknout misijní cestu k pohanským Luticům nebo Prusům. Za cíl byly nakonec vybrány pobaltské Prusy. Misie vedla podél břehů Visly a Gdaňského zálivu. Roku 997 dorazil spolu se svými druhy a polským vojenským

doprovodem do Sambie, nejbohatšího kraje Pruska. Během obtížné evangelizace nechal Vojtěch mýtit i pohanské posvátné duby. Při svém misijním působení byl varován, že si je pohansky věřící Prusové nepřejí, že za ně může být potrestán smrtí, a bylo mu řečeno, aby Prusko jako misionář opustil. Vojtěch ale misie neukončil. 23. dubna 997 byl na jednom z pro pohany posvátných míst – posvátném háji Kunterna, do kterého byl lidem zakázán přístup, při bohoslužbě, podle jiných zdrojů jen při jeho náhodné návštěvě, chycen, zajat a rituálně zabit ochránci tohoto místa. Část jeho doprovodu byla ušetřena, aby pro výstrahu jiným mohla o jeho smrti podat svědectví. Vojtěch je pro svou smrt při evangelizační činnosti Římskokatolickou církví považován za mučedníka.

Boleslav Chrabrý se chopil příležitosti získat pro mladé polské knížectví vlastního mučedníka a svätce. Vojtěchovy ostatky od Prusů vykoupil (prý je vyvážil zlatem) a uložil je v sídelním Hnězdně. Zpět do Čech je odvezl český kníže Břetislav I.

V roce 999 byl Vojtěch papežem Silvestrem II. na žádost císaře Oty III. prohlášen za svätého. Vzápětí císař vykonal pouť k jeho hrobu a udělil polskému knížeti Boleslavovi Chrabrému významná privilegia. Část Vojtěchových ostatků pravděpodobně odvezl do Říma a nechal nad nimi vystavět chrám sv. Bartoloměje na Tiberském ostrově. Kolem jeho portálu býval v minulých staletích nápis, který oznamoval, že v tomto kostele spočívají dvě ruce sv. Vojtěcha, z nichž jedna držela arcibiskupskou berlu v Praze a druhá křtila v Uhrách sv. Štěpána.

Od 11. století se svätý Vojtěch pokládá za druhého patrona české země po svätém Václavovi, stal se také hlavním patronem polské církve a Uher (roku 994 Vojtěch podle tradice pokřtil budoucího prvního uherského krále Štěpána I.). Papež Pavel VI. jej apoštolským listem Praga urbis z 26. listopadu 1965 prohlásil hlavním patronem pražské arcidiecéze (stolec sv. Vojtěcha).

Vojtěchův nevlastní bratr Radim (Gaudencius) se roku 1000 stal prvním hnězdenským arcibiskupem. Vojtěchův rádce Radla/Anastázus založil uherské opatství benediktinů Pannonhalma. Vojtěch se do své vlasti vrátil roku 1039, kdy kníže Břetislav I. podnikl válečnou výpravu do Polska a v Hnězdně slavnostně vyzvedl ostatky sv. Vojtěcha, sv. Radima a Pěti svätých bratří. Světcovy ostatky byly uloženy na Pražském hradě ve zvláštní kapli, přistavěné k rotundě sv. Víta. Kníže Spytihněv II. zde později založil novou baziliku a dal ji zasvětit společně sv. Vítu, sv. Václavu i sv. Vojtěchu. Roku 1143 byla z ostatků oddělena lebka a byla uložena v relikviáři. Podle této lebky byla upravena jiná lebka, která se dostala do Cách, jako svätovojtěšská relikvie.

Sväték sv. Vojtěcha připadá na 23. dubna.

Svätý Vojtěch je často vyobrazován v českém, slovenském, polském a uherském výtvarném umění.

Reprezentační vyobrazení: klidně stojí nebo žehná (to je od baroka jeho pravá podoba, tzv. vera effigies). Jeho oděv bývá nejčastěji biskupský (kasule, pluvíál), na hlavě biskupská mitra, v ruce biskupská berla, dále může držet své atributy mučednictví šípy, kopí, veslo (pádlo), heraldické znaky pražského biskupství a (nebo) kláštera v Břevnově (břevno odklizené z pramene potoka, zvaného nadále Vojtěška).

Je-li vyobrazen jako mnich či misionář, pak má plnovous, černou kutnu benediktina, hůl a knihu řádových pravidel (například na Staroměstské věži Karlova mostu).

Legendární scéna: misionář slouží mši pod širým nebem a pozdvihuje kalich, zatímco jej pohané zezadu napadají šípy, kopím či pádlem. V 19. století bývá také vyobrazen při návratu do vlasti, nebo jak přivolává déšť.

Druhotné památky: stopa (šlápěj) otisknutá v kameni na místě, kterým prošel.

Relikvie: lebka v relikviářovém poprsí sv. Vojtěcha, 1. ze Svatovítského pokladu, tam celý soubor osobních předmětů (2 prsteny, 2 křížky, hřeben, mitra, rukavice a roucho); 2. v katedrále v Hnězdně (podle polské kroniky Poláci nevydali Čechům Vojtěchovo pravé tělo ani lebku a mají je dodnes). 3. v kostele sv. Vojtěcha v Cáchách-Burtscheidu.

ZDROJ: cs.wikipedia.org